

Ostorosi Pajdos kaptárkövei természeti emlék – összefoglaló adatok

A tervezési terület azonosító adatai

Megye: Heves megye

Település: Ostoros

A kaptárkövek két területen helyezkednek el egymástól kb. 310 m távolságra, ennek megfelelően a kaptárköveket magukba foglaló védőterületek mozaikosan kerültek lehatárolásra. Az északi tervezési terület Ostoros 042 helyrajzi számú ingatlanból 8727,874 m², azaz 0,873 ha a

753005,750	284998,844
752970,313	284919,906
752880,813	284959,969
752909,438	285040,656

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

A déli tervezési terület a 1463/4 hrsz.-ú ingatlanból 12825 m², azaz 1,2825 ha a

752802,250	284738,539
752809,390	284699,801
752781,099	284680,779
752816,736	284659,948
752826,440	284607,304
752747,244	284582,595
752713,665	284654,821
752705,604	284723,032

1480 hrsz.-ú ingatlanból 618 m², azaz 0,0618 ha a

752809,390	284699,801
752781,099	284680,779
752816,736	284659,948

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

A terület védettségi kategóriája: **természeti emlék**

Védett terület neve: **Ostorosi Pajdos kaptárkövei természeti emlék**

Törzskönyvi száma: -

Védetté nyilvánító jogszabály: -

Természetvédelmi kezelésért felelős szerv: **Bükki Nemzeti Park Igazgatóság**

A működési területe szerint érintett nemzetipark-igazgatóság: **Bükki Nemzeti Park Igazgatóság**

Tervezési területen illetékes természetvédelmi hatóság: **Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség**

Tervezési területtel átfedő, európai közösségi jelentőségű, vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó terület megnevezése és sorszáma: **nem része Natura 2000 területnek**

A tervezési terület természetvédelmi rendeltetése

A földtudományi (geológiai és geomorfológiai), valamint kultúrtörténeti (régészeti) értéket hordozó kaptárkő fennmaradásának biztosítása.

A kaptárkő környezetében található védett növény- és állatfajok, életközösségek megőrzése, életfeltételeik zavartalanságának és fennmaradásának biztosítása.

A kultúrtörténeti és természeti értékek feltárását, megismerését, megőrzését szolgáló kutatási tevékenységek feltételeinek biztosítása.

A terület ismeretterjesztési, oktatási és környezeti nevelési célokat szolgáló bemutatása, a szemléletformálást, a környezettudatos magatartást szolgáló oktatási, nevelési, bemutatási feltételek fejlesztése.

Ingtalan-nyilvántartási adatok

Település neve	Hrsz/alrészlet	Kiterjedés (ha)	Művelési ág	Tulajdonos, tulajdonosi csoport	Vagyongkezelő
Ostoros	1463/4 a ^{(1)*}	2,3065	erdő	Ostoros Község Önkormányzata	Ostoros Község Önkormányzata
	1463/4 b ^{(1)*}	3,1828	legelő	Ostoros Község Önkormányzata	Ostoros Község Önkormányzata
	1480 *	0,3533	szőlő	magán	magántulajdonos

(1) barlang felszíni védőövezete által érintett

* - a terület által csak részben érintett ingatlanok

Élettelen természeti értékek

A Pajdos (Pajodos) riolittufa vonulatán (I. szikla) 9 nagyon elkopott fülke ismerhető fel.

A II. szikla esetében, a vonulat nagyobbik kúpjába egy helyiség van befaragva, az előtte emelkedő kisebbik oldalába pedig egy nagy méretű fülke. Ezen és a helyiség szikláján egy-egy fülke nyoma vehető ki.

A tervezési területen fellelhető barlang neve Pajdosi kaptárkő eresze.

Biológiai jellemzők

A terület állatföldrajzi szempontból az *Ósmátra (Matricum)* faunakörzetbe, a *Börzsöny-Mátra-Bükk vonulat (Eumatricum)* faunajárásba tartozik. Növényföldrajzi besorolása szerint a *Pannoniai Flóratartomány (Pannonicum) Északi-középhegység (Matricum)* flóraidékének *Borsodi (Borsodense)* flórajárásához tartozik, de déli fekvéséből adódóan átmeneti területnek minősül az Alföld felé (**Eupannonicum**).

A déli tervezési területen (Kis-Pajdos területe) elhelyezkedő sziklák környezetében cserjésedő másodlagos lejtősztyepp rét található, részben hosszúlevelű árvalányhaj (*Stipa tirsia*) borítással. A kopárabb részeken a sziklák közvetlen környezetében a védett magyar kőhúr (*Minuartia frutescens*) és pionír egyéves növények, mint pl. a cingár gombafű (*Androsace elongata*) élnek. A sziklák felett zártabb talajon kisebb cserjék illetve görbült törzsű kisebb fák is találhatóak, pl. kocsánytalan és csertölgyszőlő (*Quercus petraea*, *Q. cerris*), valamint a védett dunai berkenye (*Sorbus x danubialis*). Védett lágyszárúak közül megtaláljuk itt a bunkós hagymát (*Allium sphaerocephalon*), a leánykörtöröcsint (*Pulsatilla grandis*), a fekete körtöröcsint (*Pulsatilla pratensis* subsp. *nigricans*), a magyar zergevirágot (*Doronicum hungaricum*), a bozontos árvalányhaját (*Stipa dasphylla*) és a tarka nőszirmot (*Iris variegata*) is. Védett állatok közül leggyakrabban a nappali pávaszemet (*Inachis io*), a zöld gyíkot (*Lacerta viridis*), a széncinkét (*Parus major*) és a csuszkát (*Sitta europaea*) láthatjuk.

Táj- és kultúrtörténeti adottságok

A fülkés sziklákat a szomolyai lakosok nevezték kaptárköveknek, Eger környékén vakablakos köveknek, másutt köpüsköveknek, Ördögtoronynak, Nagybábaszéknek, Nyergesnek, Hegyeskőnek, Kecsekőnek, Ablakoskőnek, Királyszékének, Kősárcánynak mondják azokat. Legismertebbé és legelterjedtebbé a kaptárkő elnevezés vált. Ezen a néven említik tanulmányaikban a kaptárkövek rejtélyének megoldásán fáradozó kutatók is: 1865-ben Kubinyi Ferenc, 1885-ben és 1891-ben Bartalos Gyula, 1939-ben Klein Gáspár, a 60-as években Saád Andor, a 70-es évektől pedig Mihály Péter.

A Királyszéke sziklát kettészelő Kutyaszorítóban lévő egyik fülke hátlapjába kettős halmon álló kettős kereszt van bevésve. Keletkezési ideje ismeretlen, minden bizonnyal a fülkefaragás időszakát követően keletkezett. Bartalos Gyula leírásaiban már szerepel, tehát a befaragás ideje száz évnél többre tehető.

Legtöbb vitát a sziklaalakzatok oldalába vájt fülkék eredete, készítésük oka váltott ki. Az átlagosan 60 cm magas, 30 cm széles és 25-30 cm mély fülkék peremén - az épségben lévőknél még jól láthatóan - bemélyedő keret fut körbe, széleiken néhol lyukak is kivehetők. Ezek a nyomok arra utalnak, hogy a fülkéket lefedték, a fedlapot a lyukakba vert ékekkel rögzítették. A keretnyommal rendelkező fülkék elég rendszertelenül vannak elhelyezve a sziklafalakon, a nyílások rendkívüli formagazdagsága pedig megkövetelte, hogy mindegyikhez egyedi méretű és alakú fedelet készítsenek. A kaptárfülkék rendeltetésével kapcsolatban számos feltevés, elmélet született. E téma első alapos kutatója az egri történész-régész pap, Bartalos Gyula szerint a kaptárkövek síremlékek voltak, s a fülkébe az elhunytak hamvait rejtő urnákat helyezték. A kőfülkék kifaragását eleinte a hun-magyarokhoz, később a keltákhoz illetve a szkítákhoz kötötte. Klein Gáspár borsod megyei főlevéltáros a vakablakoknak bálványtartó, áldozat- bemutató rendeltetést valószínűsített, s azokat honfoglalás-kori emlékeknek tartotta. Már Bartalos megemlítette – hangot adva kételyeinek – a ma leginkább ismert és elfogadott véleményt, miszerint a fülkében hajdan méhészkedtek: "A köznép, mely a pillanat hatása alatt okoskodik, a fülkékről kaptárköveknek mondja e

sziklákat, szerinte ezek a régi ember méhese lettek volna, mintha kőben és árnyékos oldalon laknék a méh." – írta 1891-ben az Archaeologiai Értesítő lapjain. A sziklaméhészeti rendeltetés legmeghatározóbb képviselője Saád Andor miskolci orvos volt, aki Korek József régésszel az 1960-as évek elején ásatásokat végzett Szomolyán az V. sziklavonulat kőfülkéjében. A régészeti feltárások során előkerült, 11-14. századból származó leletek azonban egyik feltevés igazolására sem szolgáltatott bizonyítékot.

Ennek ellenére mégis az a nézet vált elfogadottá és a közvélemény számára ismertté, hogy a kaptárkövek fülkéi a középkori erdei sziklaméhészet emlékei s a méhészetnek ezt a formáját vagy a honfoglaláskor magyarsághoz csatlakozott kabarok vagy egy Balkán-félszigetről idemenekült kicsiny népcsoport (agriánok) honosították meg. A kaptárkövek fülkéinek méhészkedésre történő felhasználásával kapcsolatban felmerül azonban néhány kétség! Elgondolkodtató a fülkék égtájak szerinti változatos elhelyezkedése éppúgy, mint a talajszinthez közeli vagy éppen megközelíthetetlen helyre, sötét, hűvös sziklahasadékba, vízmosások falába faragott fülkék jelenléte. De a keskeny és sekély, sőt előrebukó fülkék esetében is kizárható a méhtartás. A 11. századtól írásos adatok tanúskodnak a méhészet meglétéről, oklevelekben olvashatunk erdei méhészekről, méh vadászokról, de a sziklaméhészetről hallgatnak a források. A szájhagyományok pedig megoszlanak a kultikus és a gazdasági rendeltetés közt.

A mozaikosan, egymástól 310 m távolságra kijelölt tervezési területek közül az északi (042 hrsz.) erdőgazdálkodási területen helyezkedik el. A déli terület zártkert jellegű területen található.

Gazdálkodási jellemzők

A kaptárköveket magába foglaló északi tervezési területen (042 hrsz.) jelenleg erdőgazdálkodás folyik, a terület szomszédságában, attól déli irányban mezőgazdasági terület (tanya) található.

A déli tervezési terület zártkert jellegű területen található, ahol mozaikosan gyepek, erdő és szőlőterület területfelhasználások jellemzőek.